

СУТНІСТЬ ТА ЕКОНОМІКО-ПРАВОВІ ОСНОВИ АМОРТИЗАЦІЇ

Ефективне просте відтворення основних фондів потребує великих зусиль з боку підприємства. Необхідно не тільки ефективно вкласти інвестиційні ресурси в основні фонди на початку реалізації певного проекту, а й зуміти повернути їх таким чином, щоб мати можливість відновити втрачені внаслідок спрацювання активи та продовжити ефективно працювати з метою отримання та максимізації прибутку та суспільної користі. Цю роль на підприємстві за своєю природою покликана виконувати амортизація.

При з'ясуванні економічної природи амортизації та її трактуванні в нормативних актах виникає немало суперечностей, оскільки досить часто вона ототожнюється і вживається з таким поняттям, як знос.

Загалом, можна сказати, що в більшості випадків «знос» і «амортизація» поняття нетотожні. Слід зазначити, що багато науковців також наголошують на недоцільності синонімізації цих термінів. Так, В.П. Круш, В.І. Подвігіна, О.В. Клименко ототожнюють знос (як фізичний, так і моральний) зі старінням основних фондів внаслідок експлуатації, економічного та техніко-економічного старіння, в результаті чого вони реально починають коштувати дешевше, ніж нові аналогічні об'єкти [1]. В той же час амортизація трактується вказаними авторами як процес знецінення вартості основних засобів під впливом фізичного та морального зношення і відшкодування сум такого зношення за рахунок собівартості продукції. Фактично це систематизований розподіл вартості основних фондів протягом корисного терміну використання. З думкою цих авторів можна повністю погодитись, враховуючи природу зносу та амортизації.

Б.Є. Бачевський, О.О. Решетняк, І.В. Заблодська вважають, що накопичена амортизація може виражати лише той знос, що виник у результаті виробництва певної продукції, оскільки в іншому випадку немає бази (готової продукції), на яку треба переносити цей знос [2]. На нашу думку, це твердження також можна вважати вірним, оскільки нарахована амортизація повертається нам у виручці від реалізації, а, якщо продукція не реалізована, то немає коштів для відтворення основних фондів.

П.Я. Хомин, І.М. Пиріг наголошують, що економічна сутність зазначених термінів настільки різна, що нелогічно було б припускати їх вартісну рівність, оскільки «...знос основних засобів – це регулятив, контрактив, бо йому в активі вже нічого не протистоїть, адже об'єкти зношені власне на цю суму. Амортизація ж – це резерв, створюваний для заміни зношених активів» [3]. До речі, саме обраний метод амортизації, а не фактична зношеність об'єкта основних фондів за певний період, визначає ту суму амортизації, яка буде нарахована за цей період і формуватиме резерв заміни даного об'єкта.

Н. Чумаченко визначає амортизацію як «...інвестиційний ресурс та засіб акумулювання грошових коштів» [4].

Поняття амортизація у перекладі з латинської означає погашення, сплата боргу. Амортизація – це процес поступового перенесення вартості засобів праці у зв'язку зі зносом на виготовлений продукт та використання цієї вартості у подальшому для відтворення засобів праці.

Принциповою відмінністю зносу та амортизації є те, що знос це поступове втрачання основним капіталом своєї вартості, а амортизація – це поступове перенесення його вартості на виготовлений продукт.

Сучасна законодавча концепція амортизації регламентується П(С)БО 7 «Основні засоби», П(С)БО 8 «Нематеріальні активи» та Податковим кодексом України, які визначають методологію та правову бази для визнання амортизації та обліку амортизаційних відрахувань [5; 6; 7].

Згідно з ПКУ амортизація – це систематичний розподіл вартості основних засобів, інших необоротних та нематеріальних активів, що амортизується, протягом строку їх корисного використання (експлуатації);

П(С)БО 7 «Основні засоби» визначає, що амортизація – систематичний розподіл вартості, яка амортизується, необоротних активів протягом строку їх корисного використання (експлуатації).

Слід зазначити, що ПКУ закладає перехід від групового до пооб'єктного обліку основних засобів, тому і нарахування амортизації буде здійснюватися щомісячно та пооб'єктно.

Окрім того, в Податковому кодексі наведено об'єкти, що підлягають і не підлягають амортизації та наведена класифікація основних засобів та інших необоротних активів за групами, а також мінімальні допустимі строки їх амортизації. Разом з тим класифікація різних груп необоротних активів дещо відрізняється в П(С)БО та в ПКУ.

Амортизація необоротних активів у бухгалтерському та податковому обліку нараховується із застосуванням одних і тих же методів, що визначено П(С)БО 7 «Основні засоби» та Податковим Кодексом, а саме: прямолінійний, зменшення залишкової вартості, прискореного зменшення залишкової вартості, кумулятивний, виробничий.

Крім того, п.145.1.9. ПКУ визначено, що нарахування амортизації в цілях оподаткування здійснюється підприємством за методом, визначеним наказом про облікову політику з метою складання фінансової звітності, та може переглядатися в разі зміни очікуваного способу отримання економічних вигод від його використання.

Таким чином, підсумовуючи вищевикладене, необхідно зазначити, що Податковим кодексом України наближено правила визначення амортизаційних відрахувань у податковому обліку до національних Положень (стандартів) бухгалтерського обліку, які полягають у наступному: статтею 145 ПКУ розширена класифікація основних засобів у податковому обліку; здійснюється пооб'єктний облік балансової вартості основних засобів, що входить до складу кожної окремої групи; встановлена єдина методика нарахування амортизації в бухгалтерському та податковому законодавстві.

1. Круш П.В. *Капітал та основні засоби підприємства* / Круш П.В., Подвігіна В.І., Клименко О.В. – К.: Центр навчальної літератури. – 2005р. – 168с.

2. Бачевський Б.Є. *Відшкодування зносу основних виробничих фондів. Навчальний посібник.* / Бачевський Б.Є., Решетняк О.О., Заблодська І.В. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 176 с.

3. Хомин П.Я. *Амортизація: економічний зміст та методика відображення.* / Хомин П.Я., Пиріг І.М. // *Фінанси України.* – 2007р. - №6 – С.22-30.

4. Чумаченко М. *Ще раз про амортизацію як важливе джерело інвестиційної діяльності підприємства* / Чумаченко М. // *Бухгалтерський облік і аудит.* – 2004. – №11. – с. 3-7.

5. *Податковий кодекс України від 02.12.2010 р., № 2755-VI.* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

6. *Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 „Основні засоби”, затверджене наказом Міністерства фінансів України від 27.03.2000 р. № 92, із змінами та доповненнями* [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://buhgalter911.com>

7. *Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 27.04.2000 р. № 92? із змінами та доповненнями* [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://buhgalter911.com>